

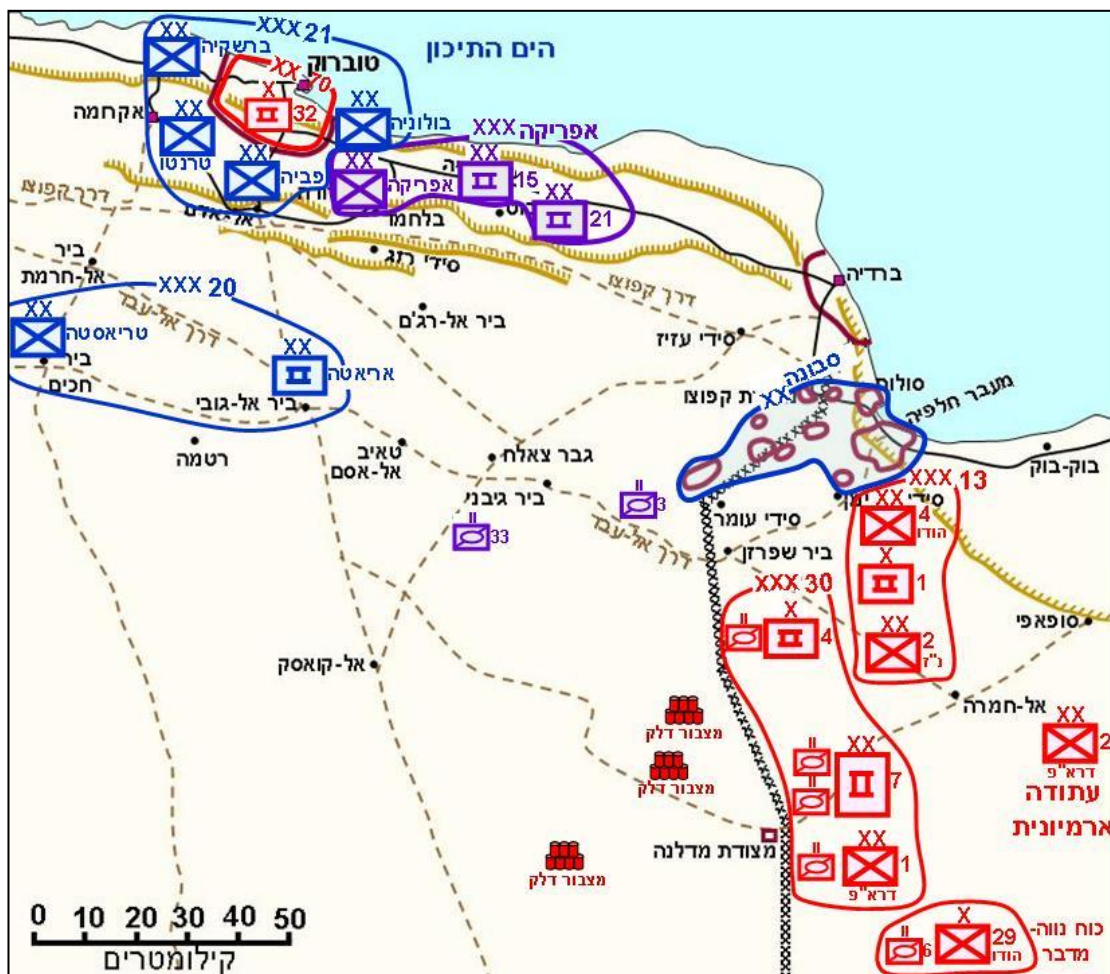
תוכנית צבא האימפריה הבריטית

מטרת המבצע – מטרת המבצע של הבריטים הייתה להדוף את הגרמנים והאיטלקים ממזרח לוב ולחבור לכוחות הבריטיים הנצורים סביב עיר הנמל טוֹפְרוֹק. זאת כצעד ראשון בפיתוח מתקפה נרחבת יותר שתכבוש שוב את כל מזרח לוב, ובהמשך אולי תגרש את האיטלקים לגמרי מצפון אפריקה.

הרעיון המבצעי – הבריטים הגדירו את מצב ההכרעה של המבצע כהשמדת השריון הגרמני. הם העריכו שאם יושמד השריון הגרמני, יתר הכוחות הגרמניים והאיטלקיים יאלצו להיכנע (הכוחות הרגליים) או לסגת (הכוחות הממונעים). הם תכננו להשיג מצב זה בקרב שריון בשריון, שבו יוכל השריון הבריטי להביא לידי ביטוי את עדיפותו הכמותית. התנאי לכך היה הבאת רוב השריון הבריטי למרחב מדרום-מזרח לטוֹפְרוֹק, כך שהגרמנים לא יוכלו להתעלם ממנו ולא יוכלו לחמוק ממנו כי הוא מאיים על עורפם, ולכן יאלצו להילחם בו. תנאי שני היה שמירת כוחות הטנקים הבריטיים בריכוז אחד גדול כדי שהגרמנים לא יוכלו להילחם בכל פעם נגד חלק מהם בלבד, וכך להשיג עדיפות כמותית בכל קרב נפרד.

השיטה – ארמיה 8 תכננה לתקוף בכמה מאמצים מקבילים:

- **מאמץ עיקרי** – גיס 30 יעקוף מדרום את מערך הגנת הגבול הגרמני-איטלקי ויתקדם ישירות לעבר טוֹפְרוֹק כדי לפגוש ולהשמיד את הכוחות המשוריינים הגרמניים במרחב הפתוח סביב גְבֵר-צֶאלֶח, כ־45 קילומטרים מדרום-מזרח לטוֹפְרוֹק. ניהול הקרב עצמו (בחירת המקום, העיתוי והשיטה) ייקבע בהתאם לתגובה הגרמנית להגעת הגיס למרחב. אחר כך יתקוף גיס 30 לעבר מפה 7: התוכנית הבריטית – שטחי הכינוס המתוכננים לקראת היציאה למתקפה.

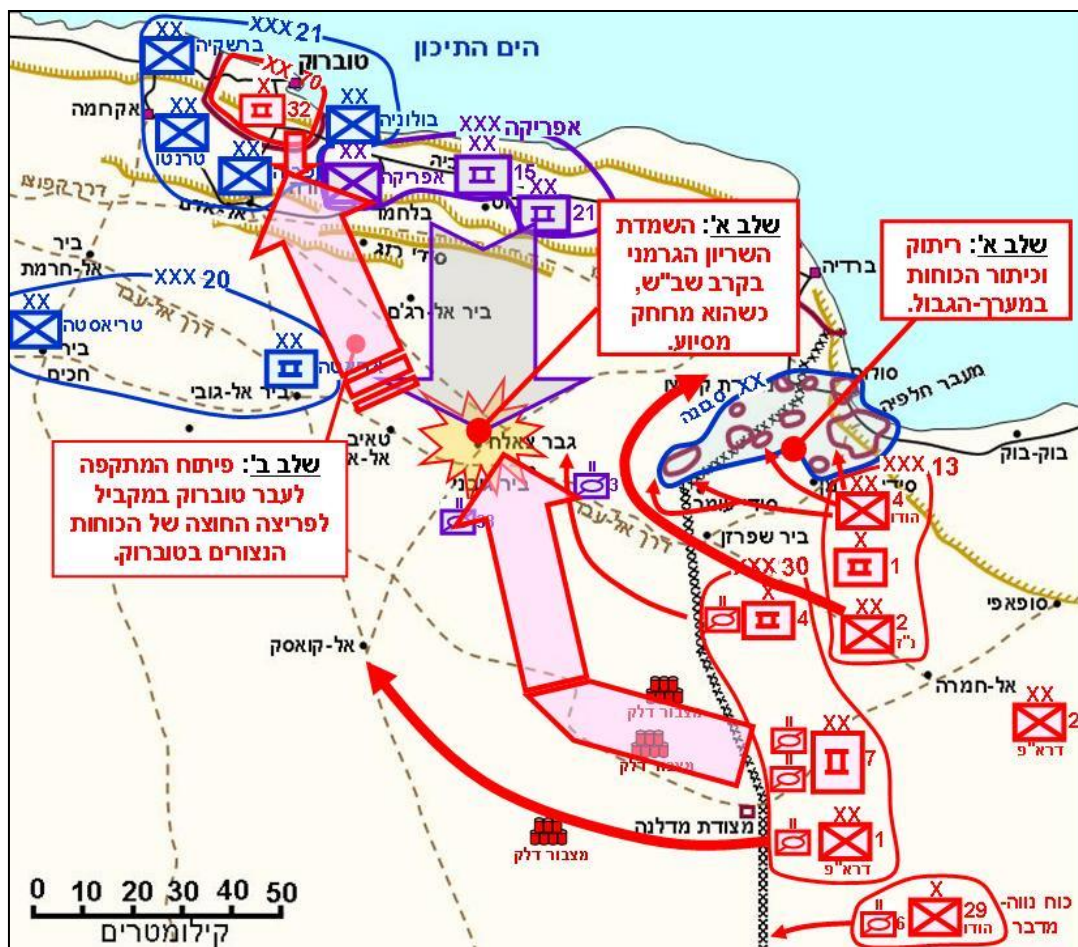

טוֹבְרוֹק ויחבור לכוחות מחיל המצב הבריטי בטוֹבְרוֹק, שיפרצו החוצה על־פי פקודת מפקד הגיס כשיראה שהמצב מתאים לכך.

● **מאמץ מרתק** – גיס 13 יבודד וירתק את הכוחות הגרמניים-איטלקיים שבמערך הגנת הגבול. חלק מהגיס יתקוף את מערך הגנת הגבול מהחזית (ממזרח) על־מנת לרתק אותם בעוד החלק האחר נע מסביב לאגפם הדרומי (אבל מצפון לגיס 30), ואחר כך ינוע צפונה עד לים כדי לבודד אותם מסיוע והספקה.

● **מאמץ מקשר** – חטיבה משורינית עצמאית 4 תנוע במרחב שבין גיס 30 ובין גיס 13. משימתה תהיה להגן על האגף המערבי של גיס 13 מפני השריון הגרמני אם יחליטו הגרמנים לתקוף את גיס 13 במקום את גיס 30. במקרה שהשריון הגרמני אכן יוטל לכיוון זה – הוטל על חטיבה 4 למשוך את השריון הגרמני לכיוון דרום־מערב כדי להרחיקו מגיס 13 ולקרבו לגיס 30. על שייכותה הפיקודית של חטיבה זו, על ציר תנועתה וחופש פעולתה התנהלו ויכוחים נוקבים בין המפקדים הבריטיים – כל אחד ממפקדי הגיסות רצה שהחטיבה תהיה תחת פיקודו. מפקד ארמיה 8, אָלן קנינגהם, החליט לבסוף להכפיפה לגיס 30, אך להצמיד את תנועתה לתנועת הכוחות האגפיים של גיס 13.

● **מאמץ הונאה** – עשרות קילומטרים מדרום למאמץ העיקרי (הדרומי מבין המאמצים המתוארים לעיל) ינוע כוח בסדר גודל של חטיבת רגלים עצמאית מתוגברת בגדוד שריוניות, בשני גדודים של טנקי דמה (טנקי הדמה היו משאיות קטנות שהורכבו עליהן כיסויים מעץ ובד שעוצבו להיראות מרחוק כמו טנק), בגורמי סיוע נוספים ובגורמי הספקה בהיקף שידמה כוח מפה 8: התוכנית הבריטית – המהלכים המתוכננים.

גדול יותר. תנועת גורמי ההספקה תחל כמה שבועות לפני תחילת המבצע על־מנת למשוך את תשומת הלב של הגרמנים. מטרת ההונאה הייתה לשכנע את הגרמנים שהמאמץ העיקרי הבריטי מכוון לעקוף את כלל הכוחות הגרמניים־איטלקיים ולנתקם מעורפם התחזוקתי עלידי השתלטות על המרחב שמדרום לִגְ' בַּל אֶחָדָר – כמאתיים קילומטרים ממערב לטוֹבְרוֹק.

• **מאמץ ניתוק האספקה** – במשך כל המערכה בצפון־אפריקה השקיעו הבריטים מאמץ ניכר של כוחות אוויריים וימיים כדי לפגוע בהובלת כוחות ואספקה מאיטליה ללוב. לקראת מבצע "צלבן" התכוונו להגביר את המאמץ הימי והאווירי המוגבר למנוע הגעת אוניות משא לטְרִיפּוֹלִי ולבֶּנְגָאזִי וגם להגביר את המאמץ האווירי לפגוע בשיירות המשאיות המביאות את האספקה מנמלים אלה לכוחות הגרמניים והאיטלקיים במרחב טוֹבְרוֹק. גם הנמלים עצמם הופצצו שוב ושוב.

כאשר מפקד ארמיה 8 הבריטית, קְנִינְגְהָם, הציג את התוכנית למפקדי המשנה שלו רבים מהם הטיחו נגדה ביקורת חריפה. כל מפקד טען טענותיו בהתאם לנקודת המבט שלו, ולמעשה כל אחד מהם רצה שינויים אחרים ולעיתים סותרים.

הטענות המרכזיות של מפקדי השריון היו שפיצול הכוח המשוריין הבריטי יגרום לכך שלא יוכל לנצל את יתרונו הכמותי כאגרוף אחד מרוכז. במיוחד התלוננו על המאמץ המקשר, המבזבז חטיבת שריון שלמה הנכבלת לתנועת הכוחות הרגליים (ג'יס 13) מחד גיסא, אך אמורה לשרת את האגרוף המשוריין (ג'יס 30) מאידך גיסא; ושהיעד הראשון של השריון, גְבֶר־צָאֶלְח, רחוק מדי מהכוחות הגרמניים (כ־45 קילומטרים מטוֹבְרוֹק) מכדי להוות איום שיגרור אותם אליו – לדעתם צריך הֶגִיס להגיע למרחב סִידִי־בֶּג (כ־15 קילומטרים מטוֹבְרוֹק) כבר ביום הראשון.

הטענה המרכזית של מפקדי הרגלים הייתה שהשריון נוטש אותם במשימת "טייל וסייר" אי שם במדבר, ומותיר אותם ללא הגנה מפני השריון הגרמני אם זה לא יואיל לשחק על־פי הכללים שקבעו הבריטים, קרי במקום שיתקוף את ג'יס 30, כפי שרוצים הבריטים, יתקוף דווקא את ג'יס 13. רוב מפקדי הרגלים סירבו לקבל את התשובה שהגנתם צריכה להתבסס על התותחים נגד טנקים שלהם ולא על הטנקים.